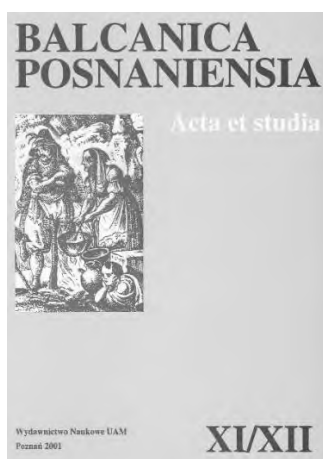

Pentek Zdzisław, *In memoriam. Sir Steven Runciman (1903–2000)*, „Balcanica Posnaniensia. Acta et Studia” 2001, t. 11–12, s. 7–14.

<https://doi.org/10.14746/bp.2001.11-12.39>

<https://pressto.amu.edu.pl/index.php/bp/article/view/52644>

Instytucją przechowującą materiały źródłowe jest Biblioteka Collegium Historicum Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu.

<http://bch.amu.edu.pl>

Zadanie zostało zrealizowane w ramach konkursu „Społeczna odpowiedzialność nauki II – Wsparcie dla bibliotek naukowych”. Projekt zatytułowany „Digitalizacja archiwalnych wydań czasopism naukowych zgromadzonych przez Bibliotekę Coll. Historicum UAM”. Projekt dofinansowany ze środków budżetu państwa, przyznanych przez Ministra Nauki w ramach Programu Społeczna odpowiedzialność nauki II. Wsparcie dla bibliotek naukowych (umowa nr BIBL/SP/0092/2024/02 z dnia 05.12.2024). Całkowita wartość projektu: 247 236,00 zł. Kwota dofinansowania: 220 836,00 zł.

The institution storing the source materials is the Library of the Collegium Historicum of the Adam Mickiewicz University in Poznań.

<http://bch.amu.edu.pl>

The task was carried out within the framework of the competition “Social Responsibility of Science II – Support for Scientific Libraries”. The project entitled “Digitization of archival editions of scientific journals collected by the Library of the Coll. Historicum of Adam Mickiewicz University”. The project was co-financed from state budget funds granted by the Minister of Science within the framework of the Programme Social Responsibility of Science II. Support for Scientific Libraries (agreement no. BIBL/SP/0092/2024/02 of 05.12.2024).

Total value of the project: PLN 247,236.00.

Amount of co-financing: PLN 220,836.00.

UNIwersytet
IM. ADAMA MICKIEWICZA
W POZNANIU

Ministerstwo Nauki
i Szkolnictwa Wyższego

Społeczna
Odpowiedzialność
Nauki II

przez rok nie poddawał się śmiertelnej chorobie, pracując do ostatniej chwili. Zmarł 29 września 2000 r. Wraz ze śmiercią Wincentego Swobody nauka historyczna poniosła niepowetowaną stratę, a jego współpracownicy i przyjaciele zawsze wspominać go będą ciepło i serdecznie.

Ilona Czamańska

SIR STEVEN RUNCIMAN 1903–2000

Ale mrok będzie rozpędzony
Izajasz, 8, 22

W sędziwym wieku, przeżywszy prawie całe stulecie, zmarł Sir James Cochran Stevenson Runciman. Ten wybitny brytyjski mediewista, znawca problematyki bizantyjskiej urodził się 7 VII 1903 r., jako drugi syn wicehrabiego Waltera Runciman of Doxford (1847-1937). Droga edukacji Stevena Runcimana wiodła przez Eton (King's School), dalej Trinity College w Cambridge, gdzie podjął swoją pierwszą pracę wykładowcy w latach 1927-1938. W roku 1940 został mianowany attaché prasowym przy placówce brytyjskiej w Sofii, w roku następnym pracował już w Kairze, w ambasadzie Wielkiej Brytanii. Mimo trwającej wojny w latach 1942-1945 S. Runciman został mianowany profesorem sztuki bizantyjskiej i historii na Uniwersytecie w Istantule, aby stamtąd przenieść się do Aten i pracować w ambasadzie brytyjskiej w latach 1945-1947.

Od początku lat pięćdziesiątych S. Runciman rozpoczął aktywność wykładową: 1953-1954 Magdalen College w Oksfordzie; Gifford, St. Andrews 1960-1962; Chicago 1963; Trinity College w Cambridge 1966; Queen's University, Belfast 1968; Aucland 1970; Regents' w Los Angeles 1971; Cincinnati 1973. W latach 1957-1971 był członkiem Rady Doradczej przy Victoria & Albert Museum.

Za swą działalność wykładową, a szczególnie za pokaźny dorobek otrzymał wiele prestiżowych nagród. W 1976 r. został honorowym prezydentem International Committee for Byzantine Studies. Sześć lat później został nagrodzony Wolfson Literary Award, w 1987 otrzymał Royal Society of Literature Award, w 1997 r. uhonorowano go nagrodą Onassis Foundation International Award for Culture. Nie zabrakło najwyższych odznaczeń państwowych, np. Knight Commander, Order of the Phoenix, w Grecji (1961), Order Jeźdźca z Maary, I. klasy, w Bułgarii (1993). Tytułem doctor honoris causa obdarzyły go uczelnie w Cambridge, Durham, Oxon, Birmingham i Nowym Yorku. Na początku lat 90. XX w. zakończył czynne uprawianie nauki i osiadł w południowej Szkocji w Lockerbie, gdzie zmarł 2 XI 2000 r.

Lista publikacji S. Runcimana jest długa. Celował w rozprawach syntetycznych i w drobiazgowych analizach pojedynczych faktów historycznych publikowanych na łamach specjalistycznych periodyków (np. *Byzantion*, *Analecta Bollandiana*). Pierwszą publikacją była wydana w roku 1929 rozprawa *The Emperor Romanus Lecapenus and his reign: a study of tenth-century Byzantium*, za nią ukazała rok później *The history of the first Bulgarian Empire*. W roku 1933 ogłosił *The Byzantine civilization*. Wtedy też ostatecznie ukształtowały się jego zamiłowania historyczne, ze szczególną predylekcją Bizancjum.

Po okresie pracy dyplomatycznej, Runciman powrócił do pisania, aż wreszcie w latach 1951-1954 opublikował w trzech tomach *opus vitae A history of the crusades* (*Dzieje wypraw krzyżowych*, Warszawa 1987). Wziął także udział w zbiorowej pracy pod red. K. M. Settona, *A History of the crusades*, t. I, *The first hundred years*, Philadelphia 1955, w której wykorzystał zdobycze ze swej syntezy krucjat. Wkrótce ukazały się w krótkich odstępach czasu następne, wartościowe publikacje: *The Sicilian Vespers: a history of the Mediterranean world in the later thirteenth century* – 1958 (*Nieszpory sycylijskie: dzieje świata śródziemnomorskiego*, Katowice 1997), *The white rajahs: a history of Sarawak from 1841 to 1946* – 1960. *Medieval Manichee: a study of the Christian dualist heresy* – 1960 (*Manicheizm średniowieczny*, Gdańsk 1996), *Families of Outremer: the feudal nobility of the Crusa-*

der Kingdom of Jerusalem, 1099-1291 – 1960, *Great Church in captivity: a study of the Patriarchate of Constantinople from the eve of Turkish conquest to the Greek War of Independence* – 1968 (*Wielki Kościół w niewoli*, Warszawa 1973), *The last Byzantine renaissance* – 1970 (*Ostatni rensans bizantyjski*, Warszawa 1973), *Byzantium and Renaissance* – 1970, *Historic role of the Christian Arabs of Palestine* – 1970, *Orthodox churches and the secular state* – 1971, *The fall of Constantinople 1453* – 1965 (*Upadek Konstantynopola 1453*, Warszawa 1968), *Byzantine style and civilization* – 1975, *The Byzantine theocracy* – 1977, *Mistra: Byzantine capital of the Peloponnese* – 1980, *Eastern schism* – 1983, *A traveller's alphabet: partial memors* – 1991.

Jak z tego krótkiego przeglądu publikacji książkowych widać, Steven Runciman był wierny tematyce świata bizantyjskiego i postibizantyjskiego, robiąc pewne wyjątki choćby dla *Historii wypraw krzyżowych*, gdzie także przedstawia własną wizję tych wydarzeń, chwilami z punktu widzenia Konstantynopola, który darzył szczególną admiracją. Publikacje Runcimana – oprócz historycznej rzetelności, osobistego spojrzenia na opisywaną problematykę – cechuje przede wszystkim jeden, poważny walor – są one znakomicie napisane. Umiejętność ta szła w parze z jego erudycją, orientacją w wieżach genealogicznych opisywanych postaci i znakomitą metodą korzystania ze źródeł dokumentalnych, ikonograficznych, a zwłaszcza narracyjnych. Choć koncentrował się głównie na epoce średniowiecznej, to zamiłowanie do Grecji nie powstrzymało go przed napisaniem dwóch prac, które wykraczają chronologicznie poza ten obszar (*The white rahajs* i *Great Church in captivity*). Dobrze się stało, że polscy wydawcy dołożyli starań, aby część dorobku Runcimana ukazała się w języku polskim. Miara poczytności jego książek niech będzie fakt, że zostały przełożone na wszystkie ważniejsze języki europejskie i po wielokroć wznawiane.

Dorobek i znaczenie jego prac oceni historiografia, a nam pozostaje skonstatować ze smutkiem, że śmierć Stevena Runcimana to niepowetowana strata nie tylko dla brytyjskiej nauki, to zarazem koniec pewnej metody przekazywania wiedzy – sobie współczesnym o minionym czasie i ludziach.

Zdzisław Pentek